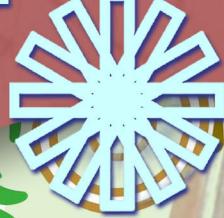

Elektronski magazin za religijsku kulturu

IZVr

ISSN 2335-089X (Online)

Broj 3, januar 2015.

Reč urednika

Društvo

SLOBODA I MORAL

Književnost

STRAH OD SEBE

Tajne molitve

POD SVETLOM ISTINE

Put duše

ZAŠTO JE POKAJANJE VAŽNO

Spomenici kulture

KOLEVKA ISTORIJE

SABORNA DŽAMIJA U ISFAHANU

REČ UREDNIKA

2

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Ko upravlja našim životima? Ovim pitanjem ne želim da pokrenem zastarele teorije zavere od kojih skoro nikada ne možemo imati nikakve koristi, teorije koje niko ne može čak ni da dokaže. Pitanje se odnosi na naše „lične“ živote, bez tajni, bez misli svetskih razmera i bez tamnih podzemlja.

Pošto sam spomenuo pojam upravljanja, poslužiću se primerom automobila. Predlažem da se u pitanju „ko upravlja našim automobilom?“ ne ograničimo samo na primarno značenje te reči, tj. na okretanje volana, nego da pod taj pojam podvedemo brojna detaljnija pitanja. Drugim rečima, uzimimo šire značenje upravljanja automobilom koje bi obuhvatilo i sledeća pitanja: Ko određuje smer kretanja? Ko određuje brzinu? Ko održava motor? Ko procenjuje kvarove? Ko menja delove? Ko vam garantuje da ste bezbedni u svom automobilu? Itd.

S obzirom na to da je sastavljen od različitih delova i da svaki njegov deo obavlja zasebnu funkciju, u skladu sa celim sistemom koji sledi jednu zajedničku misiju, čovek se može uporediti sa jednom mašinom – jednom vrlo komplikovanom i naprednom mašinom. Zato o čoveku možemo postaviti slična ona pitanja koja sam pomenuo u primeru automobila. Ko određuje smer kretanja u našim životima? Šta su naši ciljevi? Ko određuje brzinu? Koji ciljevi su nam najvažniji i koliko energije ulažemo da bismo postigli svaki od njih? Ko održava zdravlje i vitalnost glavnih elemenata naše ljudskosti? Ko procenjuje smetnje i nedostatke u našem duhovnom razvoju? Čime se obnavlja naš duhovni život i ko predlaže ili pripravlja nova duhovna osveženja? Ko garantuje duhovnu bezbednost u našim životima?

Da ne ulazimo u odgovore. Ono što je sigurno jeste činjenica da bi, ako niste mehaničar, trebalo da imate veliko poverenje u osobu kojoj ostavljate automobil da ga popravi i održava – u protivnom, ništa od vašeg automobila.

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

ISSN 2335-089X (Online)

Izdavač

Centar za religijske nauke „Kom“
Resavska 76/II, 11000 Beograd

Internet adresa

www.centarkom.rs/izvor

E-mail

izvor@centarkom.rs

Glavni i odgovorni urednik

Dr Tehran Halilović

Redakcija

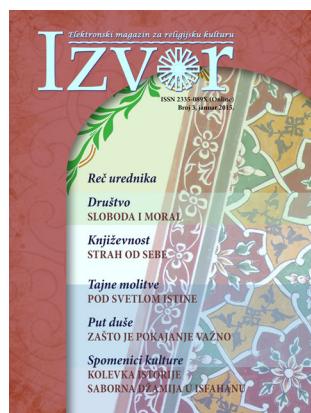
Dr Tehran Halilović
(Reč urednika, Tajne molitve)
Dr Seid Halilović
(Društvo, Put duše)
Dr Muamer Halilović
(Književnost, Spomenici kulture)

Lektura i korektura

Spomenka Tripković

Dizajn i grafičko uređenje

Centar za religijske nauke „Kom“

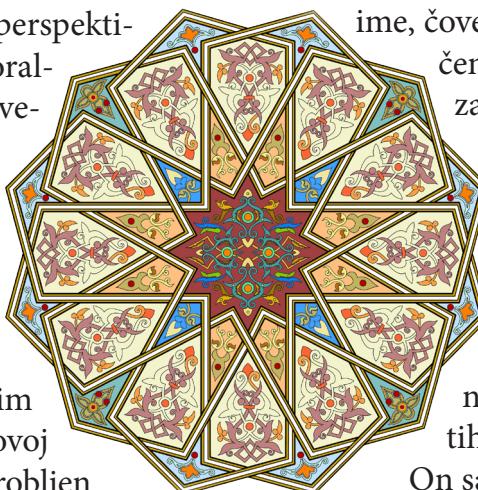

Sloboda i moral

Kada govorimo o slobodi u društvu, ne možemo misliti samo na slobodu svog tela. Naša duša takođe mora biti slobodna. Tada ćemo biti zaista slobodni

Pitanje čovekove slobode nesumnjivo jestе jedno od najznačajnijih društvenih pitanja. Sasvim jasno i utemeljeno mora se razmotriti da li se u religiji uopšte poštuje sloboda. Međutim, pre toga potrebno je razdvojiti i precizno odrediti različite kategorije slobode. Čovekova sloboda može biti predmet naših rasprava iz perspektive filozofskih realnosti, moralnih vrednosti, ili pak društvenih i političkih normi.

Kada kažemo da je čovek slobodan u kontekstu moralnih vrednosti, to znači da je on uspeo da se osloboди okova negativnih osobina i da stremi uzvišenim ljudskim vrlinama. Prema ovoj definiciji, čovek će biti zarobljen sve dok se ne udalji od prolaznih zah-teva svog požudnog sopstva. Njegova pre-komerna zaljubljenost u lepote materijal-nog sveta, koje nipošto ne mogu biti stalne, predstavljaće najozbiljnije ograničenje na putu njegove slobode. Drugim rečima, čo-vekova požuda može biti zatvor za njegovu

dušu, a u tom zatvoru on neće biti u mo-gućnosti da napreduje i da se vine u višje sfere postojanja.

U jednom islamskom predanju ističe se da će slobodan biti neko ko zapostavi svoje hirove. Ovde je sigurno reč o čovekovoj is-tinskoj slobodi, o slobodi njegove duše. Na-ime, čovek ne može prihvati ograni-čenja svojih prolaznih i telesnih zahteva ukoliko želi da njego-va duša oseti užitak iskonske slobode. Tada, njegovu pa-žnju ne može privući ništa što ne odiše aromom uzvi-šenih realnosti. Jer, on u horizontu slobode i morala nužno želi da oseti prisustvo tih uzvišenih istina i vrednosti. On samo ka njima hrli.

Umesto zaključka, još jednom že-lim da podvučem značaj slobode čovekove duše, o kojoj Ali ibn Abi Talib briljantno govori: „Slobodan čovek je slobodan čak i onda kada se suočava sa teškoćama.“ On dodaje: „A zarobljen čovek остаće zarobljen čak i onda kada živi ugodno.“

Strah od sebe

Mislio je da je pobegao od senke, ali on ju je nosio sa sobom. Ta senka nije bila tako uznemirujuća, ali ono što je on napravio od nje bilo je veoma strašno. Svoj istinski dom, svoju dušu, svojevoljno je pretvorio u pakao

4

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Poticao je iz siromašne porodice iz malog grada udaljenog od prestonice. Pre tri godine doselio se u glavni grad. Želeo je da se obrazuje, da na taj način pomogne svojoj porodici. Bio je mlad, ali činilo se i dovoljno spreman za samostalan život.

Otac mu je bio star i veoma bolestan. Mladić upravo zato nije želeo da ga optereće svojim troškovima. Uz pomoć svog prijatelja razgovarao je sa vlasnikom fabrike poljoprivrednih mašina koja je bila pred bankrotom. Iako mu je vlasnik skrenuo pažnju na lošu finansijsku situaciju u kojoj se fabrika nalazi, kao i na to da neće biti u stanju da mu obezbedi stalni posao sa redovnom platom, mladić je prihvatio da za neznatnu platu neko vreme radi u kotlarnici. Na poslu je ostajao do ponoći. Živeo je veoma skromno, a radio je mnogo. Prvih nekoliko meseci pokušavao je da prikupi novac

kako bi mogao da obnovi staru porodičnu kuću. Međutim, vremenom je izgubio takve ambicije. Sve ređe je posećivao svoju porodicu i bolesnog oca. Više se nije trudio da svojoj mlađoj sestri, kad god bi došao iz prestonice, kupi poklon. Napustio je i studije, što je izazvalo veliko nezadovoljstvo njegovog oca. Mladića nije čak pogodilo ni to što je otac zbog velike tuge u međuvremenu i umro.

Fabrika poljoprivrednih mašina u kojoj je mladić radio izlazila je iz finansijske krize tako da je dobio priliku da dobije stalni po-

sa. Radio je od jutra do večeri. Nekada bi se kasnno, u ponoć, peške vraćao do svog novog stana koji je iznajmio u naselju nedaleko od fabrike.

Jedne hladne noći svi su fabriku napustili ranije. Kada je završio svoj posao, mladić je skupio stvari i krenuo prema stanu. Prolazeći kroz mračan sokačić nedaleko

od fabrike, primetio je senku osobe koja je stajala u ruševini stare kuće, iza gotovo neoštećenog starog betonskog zida. Iako nije imao povoda za to, mladić je osetio veliki strah. Nehotično je krenuo nekoliko koraka unazad, a zatim užurbano nastavio da korača ka stanu. Nije trčao jer nije želeo da osoba čiju senku je video primeti da je uznemiren. Nije znao zašto i čega se plaši. Nikada ranije nije doživeo nešto slično. Ali neki glas u njemu govorio mu je da ta osoba namerava da mu naudi. Taj osećaj nije mogao da bude objektivan. Mladić nije imao nikavog razloga da tako nešto pomisli. Ali, jednostavno, taj osećaj je bio sve jači i jači, a mladić nije mogao da se bori s njim. Dok je užurbano koračao, nekoliko puta se okrenuo da proveri da li je zaista video senku. Preostalo mu je još samo nekoliko stotina metara do ulaza u stan. Želeo je da što pre stigne.

Nekoliko minuta kasnije, mladić je bio u stanu. Zaključao je vrata i seo iza njih. Ubrzano je disao – od straha i umora. Sada je bio bezbedan. Nije više bilo ni senke ni mračne ulice. Ali njegov strah se svakog trenutka povećavao. To ga je čudilo. Ako se uplašio osobe čiju senku je ugledao iza starog betonskog zida, sada više ne bi trebalo da se plaši. Trebalo bi da mu bezbednost pruži smirenje, ali to se nije dogodilo. Mladić se očigledno još uvek nije izmakao pred uzrokom tog straha. Kao da još uvek nije pobegao od onoga čega se plašio. On se zapravo nije ni uplašio senke jer svakako nije ni znao ko ili šta je stvara. Njegov strah su

prouzrokovale njegove misli. U sebi je stvorio strašnu senku i poistovetio je sa onom koju je video u ruševini. Naime, senka koja je izazvala veliki strah u njemu nije bila ona iz ruševine, nego ona koju je on u svojim mislima uneo u stan. A od te senke mladić nije bio bezbedan ni iza zaključanih vrata, u svom bezbednom stanu. Ona je boravila u njemu samom, a od nje nipošto nije mogao da pobegne. Prisetio se reči svog oca koji mu je govorio:

– Sine, pravo smirenje možeš potra-

žiti jedino u svom istinskom domu. A taj dom ne zavisi od tvog materijalnog stanja. Njegovi stubovi nisu od kamena, a vrata mu nisu od drveta i metala. Tvoj istinski dom ne može porušiti niko osim tebe samog. Tvoj istinski dom je tvoja duša. Zato, pokušaj da je ukrasiš lepim moralom, divnim delima i dragocenim mislima. Od svojih zlodela i loših misli, sine moj, nikada ne možeš pobeći. A kako bi i pobegao od onoga čime praviš stubove svoje istinske kuće – svoje duše?!

Duboko je udahnuo. Razmišljao je o svom životu. Sada je već bio uveren u istinitost očevih reči. Saznao je da kroz život gradimo sami sebe i da ćemo biti odgovorni za ono što činimo. Svim svojim bićem poveravao je da ta odgovornost nije ništa drugo do druga dimenzija naših dela. Razmišljajući o tome mladić je blago utonuo u san. Sanjao je oca koji ga je gledao s osmehom. Očeva ljubav mu je ulivala nadu u život. Najzad je uspeo da se otrgne od svog straha.

Pod svetlom istine

*Mnogo je primera blagodati čiju vrednost osetimo tek kada nestanu.
S obzirom na značaj nekih od tih blagodati na putu ka blaženstvu,
čoveku je nekada korisno samo to da ih se priseti*

6

Po svojoj urođenoj prirodi čovek neprestano i neumorno traga za blaženstvom, za svojom srećom. Uspeh u toj potrazi zavisi od mnogobrojnih faktora. Recimo, ograničenja u svetu u kojem se nalazimo predstavljaju otežavajući faktor u pomenutoj potrazi. Jer, praktično je nemoguće, zbog sukoba ljudskih interesa i prirodnih zakona, da svi ljudi postignu sve ono što su poželeli.

Ali, nezavisno od toga, teškoće koje nam u nekim trenucima zagorčavaju život ne potiču izvan nas i nemaju veze sa ograničenjima materijalnog sveta; one potiču od nas samih. Više nego inspirativan jeste stih koji je sročio iranski pesnik Hafiz iz Širaza:

„Godinama je srce kuglu Džamovu
od nas tražilo.

Ono što u sebi ima, od stranca
je zahtevalo.”

Sreća je nekada toliko blizu i toliko sveprisutna da je uopšte ne primećujemo. Primetimo je tek kada je izgubimo. I ne samo sreću – mnoge druge blagodati u životu cenimo onda kada ih izgubimo: zdravlje, mladost, bezbednost, dragocene prijatelje, voljene članove porodice i čitav niz primera

kojih se verovatno svi prisećate. Zašto je to tako? Upravo zato što su te blagodati sveprisutne, mi ih ne primećujemo onda kada ih posedujemo.

Svestan sam toga da bi svako od vas dao isti odgovor na ovo pitanje. Ako se nekada i oseća nedostatak primene ovog odgovora u našim životima, pre će biti da je zbog toga što smo taj odgovor zaboravili nego zbog toga što ga uopšte ne znamo. Otuda, neću obrazlagati ovaj odgovor – jasno je da je tako. Umesto toga, podsetiću na još jednu činjenicu, odnosno na još jedan primer nečega što skoro nikad „ne vidimo“ zato što ga uvek vidimo. Mislim na svetlost.

Svakodnevno oko sebe vidimo mnoge stvari različitih boja i dimenzija. Sve te stvari vidimo zahvaljujući svetlosti. Koliko puta se prisetimo da zapravo vidimo samo svetlost i ono što svetlost obasja? Sve ovo sam napisao da bih podelio sa vama utisak koji sam stekao čitanjem jedne fraze iz islamske molitve „Kumeil“:

„Bože, tako ti svetlosti Tvog lica koje je obasjalo svako biće...“

Zašto je pokajanje važno

Nakon početnog buđenja duše, duhovni putnik oseća toplinu vere, ma koliko taj osećaj bio slab. On shvata da se mora odvratiti od greha i obratiti Bogu

Pokajanje je drugi stepen čovekovog duhovnog usavršavanja. Tada čovek prestaje da se poistovećuje sa ljudima koji su počinili duhovno nasilje jer, prema svetom kur'anskom tekstu (XLIX: 11), nasilnici su upravo oni koji se ne pokaju. Iako je ranije činio grehove, duhovni putnik će sada opet biti čist. On će pokajanjem zapravo oprati ranije grehove i praktično opovrgnuti mogućnost da ga i dalje nazivaju nasilnikom.

Međutim, da bi se jedna osoba pokajala, najpre mora biti svesna toga da je zgrešila. Ona mora jasno znati za svoj greh. Tek u tom slučaju možemo očekivati da će prestati da se protivi božjim zapovedima.

Duhovni putnik će se suočiti sa svojim grehom na sledeća tri načina:

1. Shvatiće da ga Bog nije štitio onda kada je činio greh. Zbog greha on nije mogao da računa na to da će ga Bog poštovati posledica Svoje srdžbe.

2. Potrebno je da se priesti koliko bi ga obuzela radost kada bi se našao u prilici da počini greh. Razmišljajući o tim radostima on sada mora osetiti preveliku tugu u dubinama svog srca, a to osećanje će ga obavezati da se iskupi za sve počinjene grehove.

3. On ne sme zaboraviti da nikad ranije nije pokušavao da se otrgne od greha, već da je uporno nastojao da ponavlja taj greh. Sada se mora osetiti neizmerno postiđenim. Mora se vratiti i učiniti sve da se ispravi jer se izvesno uverio da ga Bog uvek gleda, i onda kada Mu se on protivi i onda kada se Njemu ponovo okreće.

Možemo zaključiti da pokajanje ima tri uslova:

1. postiđenost u dubinama srca;
2. spremnost da tajno i glasno tražimo od Boga da nam oprosti;
3. odlučnost da se okanimo činjenja greha, u svom srcu, govoru i u delima.

U tom slučaju, moći ćemo apsolutno da se odvratimo od pređašnjih grehova i da na stazi svog duhovnog usavršavanja pristupimo istinskom pokajanju.

SPOMENICI KULTURE

Kolevka istorije Saborna džamija u Isfahanu

Nema mnogo bogomolja koje povezuju vizantijsku i islamsku tradicionalnu arhitekturu. A još je manje onih koje nikada u svojoj istoriji nisu ostale napuštene i zanemarene, te čiji zidovi nam danas privlačno, ali i verodostojno, prenose odjek molitvenih šapata, naučnih polemika, nedeljnih beseda, jecaja tuge i

Saborna džamija u Isfahanu, bez sumnje, predstavlja jednu od veoma retkih ustanova koje preko hiljadu godina pronose duh briljantne verske tradicije. Iсторијари нису сагласни када је реч о тачном датуму почетка њене изградње. Наравно, неоспориво је да је она постојала у доба сасанидске династије, у предисламском раздобљу, те да је нешто касније на њеним рушевинама саграђен први облик нове саборне дžamije. То се заправо примећује и у дивној комбинацији староперсијске уметности и исламске архитектуре. Ова богомолја са својом рaskoшном традицијом веома брзо је постала узор по којем су изградене бројне друге дžamije шиrom исламског света.

Главне просторије Саборне дžамије биле су знатно оштећене прilikom селџуčке opsade Isfahana u XI veku. Zbog toga, Tugrul-beg, koji je predvodio seldžučku vojsku u vreme

prizvuka радости разних генерација од пре више од hiljadu година до сада. Такве богомолје су заправо истинске kolevke istorije jer нам не дозвољавају да заборавимо да су људи долазили и одлазили, а да је од њих преостало само оно што је оставило trag светости

поменуте opsаде, обновио је дžamiju одmah по ulasku u grad. Saborna džamija је u doba safavidske dinastije nakratko izgubila u značaju. Abasu I nije odgovaralo da centralni verski objekat njegove prestonice представља džamija koja је уједно била simbol традиције prethodnih династија. Zbog тога, naredio је да се изгради потпуно нови комплекс са centralnom palatom, velikim bazarom и sa nekoliko bogomolja.

Veoma burna istorija Saborne džamije u Isfahanu ipak nije могла да искорени ћен svestrani uticaj i да спрећи да она briljantnu versku tradiciju i dalje pronosi, od predislamskog razdoblja па све до данас. Данас постоје mnoge džamije са većim kupolama od isfahanske „smeđe kupole“, ali, ipak, nijedna од њих не може попут Saborne džamije ponosno представљати kolevku istorije.